

Nu haar geest wegdobberde op den stroom der mijmeringen, was de aanminnige schalkschheid en vroolijkheid, die zij zooeven tegenover Claessens liet blijken, geheel verdwenen en een zweem van treurnis en droefheid had de glans harer oogen en de blankheid van haar voorhoofd overtogen. De rampspoeden van het vaderland, de gedachte aan haren broeder, die zijn leven op het slagveld ging wagen, het zwervend leven, dat hare zieke moeder en zij zelve leiden moesten, dit alles deed hare ziel bloeden, 't zou genoeg zijn geweest om dit teedere en gevoelige meisje, voor wier blikken de onbekende toekomst dreigend en vreeselijk oprees, diep te treffen, en toch was er nog iets anders, dat haar folterde. In die sombere dagen was er een wondere bloem in haar hart ontloken, een bloem met bedwelmenden geur, zoet en liefelijk als niet eene, maar tevens met scherpe angels. Er had in haar een geheele verandering plaats gegrepen: een vreemdeling was in de innigheid, in den tempel harer gedachten en genegenheden getreden en, gelijk een veroveraar, overmeesterde hij alles.

Als zij aan het verleden dacht, zag ze een ruimte: de plaats, waar hij had moeten staan, waar hij niet was, waar hij zich nu bevond.

Toen was zij veel rustiger van gemoed, en toch... ze beklagde zich dien tijd zonder hem, als ware hij verloren geweest... Blikte zij de toekomst in, o, dan zag zij hem overal; zij kon zich zelfs het bestaan, het leven niet meer inbeelden zonder hem.

Zij dacht aan haren broeder, die ten strijde toog, ze vreesde voor zijn leven, doch meer nog was zij bezorgd voor dat van Jan Meving. Zelfs, als zij met de volle liefde van een minnende dochter zich met hare zieke moeder bezighield, dan nog kwam het beeld van dien vreemden jongeling naast dat der aangebedene staan. Terwijl zij in de spelende vlammen tuurde, die nu als dolle salamanders boven de takkebossen dansten, werd haar geest begoocheld door een droom, die in tafereelen voor hare blikken zweefde.

Duidelijk zag ze haar eigen beeld in een rozengard wandelen; zij zag een man naar haar toekomen met zachten, liefdevollen blik, zij herkende in hem den geliefde van haar harte en daarom was ze zoo blij, toen hij de schoonste, de kleurigste rozen uitkoos, ze plukte en haar overreikte... De geur der roos walmde haar reeds tegen, doch plots doemde er een man op, met donkere oogen, vol haat, laagheid en boosheid tusschen hen beiden. Hij grijpt haar vast en rukt haar mede...

— O, God! schreeuwt ze, en slaat de armen uit, als om een denkbeeldigen vijand te verwijderen.

Zij wordt wakker van haar eigen gegil, en blikte verbaasd in het rond.

Het visioen is verdwenen, doch zij ziet den lamme met schrik op het aangezicht, strak in de ruimte staren, als naderde er iets verschrikkelijks.

— Vader! roept zij, opspringend.

Het meisje en de oude man bezien elkander ontsteld.

Wat is dat?

Er klopt iemand op de deur.

Duurt hun droom nog voort? Zonder besef van hetgeen zij doet, als wilde zij zich dichter bij iemand aansluiten, slaat zij haren arm om den grijsaard... Deze staart met verwilderde blikken naar de deur... Ditmaal hebben zij beiden goed gehoord; het is geen begoocheling, het is geen droom. Er werd geklopt... Is het een vijand of een vriend? Is het een mensch of een geest? Een stomme schrik heeft beiden bevangen. Nog harder wordt het geklop hernomen... Bertha zet een stap vooruit, om te openen, doch de grijsaard schudt « neen ». Doch het moedige kind heeft hare koelbloedigheid reeds herwonnen.

— Het moest eens een ongelukkige, een vriend zijn, zegt ze fluisterend.

Claessens schudt het hoofd.

— Doe open! doe open! kermt een zachte stem.

Nu draalt zij niet langer.

Stout stapt zij naar de deur en ontgrendelt deze, zonder zelfs te vragen wie daar is. Zij heeft een smeekende stem gehoord, zij snelt te hulp, als door het instinkt van haar goedheid gedreven, gelijk de Newfoundlander den drenke-

ling uit het water haalt. Voor haar, in de deur, staat een misvormde, kromme gestalte.

— Kom binnen, spreekt ze zoo kalm mogelijk.

— O, jonkvrouw, jonkvrouw! kermt de kreupele.

— Wat is er, vriend?

— O, Heere God! Een man ginder!... Hij heeft een dolksteek ontvangen... en mij verzocht naar hier te gaan... of ben ik soms verkeerd geloopt?... Ik verlies mijn hoofd!... Och God! och God!

— Bij wien moet ge zijn, brave man?

— Bij jonkvrouw Rollier.

Het meisje verbleekte. Een gekwetste vraagt naar haar.

— Dat ben ik!... zegt ze.

— Gij, jonkvrouw!... Gij?

— Ja.

— Goddank, dan kan ik toch dien armen sukkelaar een laatsten dienst bewijzen.

— Wie is het?

— Hij heet... wacht eens... och, ik ben mijn hoofd kwijt. Jan Re... Ve... M...

— Meving! schreeuwt Bertha.

— Juist, jonkvrouw, juist!...

Maar dit laatste woord hoort zij de tweede maal niet... Als een waanzinnige snelt zij de straat op, zonder het angstig gebaar van den lamme te bemerken.

Kromme Tist — want hij is het — roept den grijsaard spottend toe:

— Goeden avond, oude! Wij hebben het duifje...

Op hetzelfde oogenblik slaat hij de deur weder toe; buiten weerklinkt er een vervaarlijke gil en klettert het hoefgetrappel van een galoppeerend paard over den steenweg.

De oude Claessens, die sinds drie jaar niet meer gegaan heeft, staat uit zijnen zetel op, wankelt tot midden in de kamer en stort neder op den vloer.

In één adem is Witteke met Vriend naar de woning van Huveneers komen aandraven. De knaap had het vuurroer in de hand, en zijn oogjes flikkeren en peilen den nacht. Juist ziet hij een vrouw naar buiten komen, eenige schreden voortloopen en daarop in de armen vallen van een man... Witteke snelt toe... Hij hoort de vrouw gillen, hij ziet haar tegenworstelen, maar vier mannen tillen haar op een paard... De ruiter omsluit hare lenden en houdt haar in den zadel... De maan is helder. De knaap ziet dit alles gebeuren op één oogenblik... hij bemerkt den kreupele, die vlucht... de vier soldaten, die uiteensnellen... Hij legt het vuurroer aan!... Wat zal hij doen? Misschien haar dooden! Waanzinnig van droefheid, schreeuwt hij:

— Vriend! Vriend! En hij wijst zijn hond naar het paard met den kostbaren last.

Op dit oogenblik drukte de ruiter de sporen in den schimmel, die hollend wegstijgt. Doch sneller dan de wind is Vriend vooruit gevlogen... Hendrik Van Gastel, die zijn schelmstuk reeds volvoerd waant, meent eensklaps een monster uit de hel te zien... Twee gloeiende, bloedroode oogen zijn op hem toegesprongen... hij slaakt een gil van schrik en pijn... hij voelt als honderd messen door zijn keel gaan en stort bewusteloos tegen den grond, met de maagd, die hij schaken wilde. Vriend blijft aan zijn slachtoffer vastgekleefd; zijn muil druipt van bloed en nog verscheurt hij de kleederen van den rampzalige en rukt stukken vleesch uit diens lichaam. Het is een vervaarlijk schouwspel. Witteke heeft zich derwaarts gespoed en slechts met moeite kan hij het brave dier van den schurk aftrekken...

Bertha Rollier verloor het bewustzijn niet, maar zij staat bleek en ontsteld te rillen en ziet Hendrik Van Gastel, met schouders en armen bloot en stukgebeten hals in een bloedplas neerliggen...

En een gevoel van deernis met den schelm ontwaakt in haar hart.

Het dorp is reeds in rep en roer; van alle kanten komt men naar buiten gesneld... Bertha Rollier geeft geen onmiddellijken uitleg. Doodsbleek, maar kalm, spreekt zij tot twee vrouwen en twee mannen:

— Brengt dien ongelukkige ergens binnen en past op hem, want hij leeft nog.

Onmiddellijk wordt zij gehoorzaamd en door toedoen van haar, die hij zoo rampzalig wilde maken, wordt hij, zoo afzigtelijk gesteld, dat men een mannenhart moet hebben, om hem te aanschouwen, in een woning gedragen. Bertha bevindt zich in een kring van met lantaarns toegesnelde dorpelingen.

— Die hond is razend ! roept er een, op het dier wijzend, wiens muil nog druip van het lauwe bloed. Hij moet op staanden voet worden afgemaakt.

Maar Bertha knielt neder, sluit den ruigen kop van het beest tegen hare borst en zegt :

— Vriend, mijn goede, trouwe Vriend, gij hebt mij meer dan het leven gered !

En het goede dier staat met hijgenden, rooden muil, met zachten, trouwen oogslag, naar zijn ongelukkige meesteres te staren, en 't is of men er een gloed van zalige fierheid in ontwaart.

— Goede, trouwe Vriend, fluistert de maagd nogmaals, en zij drukt hem een zoen, daar vlak op den ruigen kop, tusschen de twee goedige oogen,

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

JUDASWERK.

De slang had gebeten, doch was daarop laf door de duisternis en het kreupelhout weggevlucht. Nadat hij een laatste duivelsche spotternij naar den armen grijsaard geworpen en de deur achter zich toegeslagen had, snelde de Kromme hinkend voort. De schelm kende de wegen tusschen de huizen door en in een oogwenk was hij op het vlakke veld, buiten alle vervolging. Aan zijne rechterzijde lag de steenweg... hij bleef een ommezien staan en luisterde... het verwonderde hem, geen paardengalop, geen hoefgetrappel op de kasseien te hooren. Langs waar was Hendrik Van Gastel dan gereden? Of gelukte het hem niet te ontsnappen? Onmiddellijk daarop vernam hij verward stemmengerucht, dat door de stilte van den nacht uit het dorp scheen te komen.

Zou Van Gastel niet ontsnapt zijn? Dit scheen hem onmogelijk toe, of het paard moest gevallen zijn, doch vermits het een stevig dier en zijn berijder een flink ruiter was, kon men dit niet veronderstellen. Had het geschaakte meisje zulk een hevigen tegenstand kunnen bieden en zoo luid om hulp schreeuwen, dat de geburen konden toesnellen, vooraleer zij in het zadel was getild? Dit kon zijn, doch scheen even onzeker, daar er vier Sanskulotten, vier sterke mannen, gereed stonden om haar op te vangen, en Van Gastel een kloeke, welgesperde kerel was.

Wat gebeurde er dan? Dit bekommerde den schurk in groote mate, geenszins echter om den persoon van Van Gastel, maar om het gouden geld, dan deze hem beloofd had. Doch, hij wist het wel, men had Tist Driessens nog elders noodig.

Het waren, volgens hem, heerlijke tijden ; er viel wat te verdienen. Vroeger liep hij met een krijthot op den rug en ze moest hem een schamele korst brood bezorgen ; nu gespte hij ze van tijd tot tijd nog eens aan, om geen argwaan te wekken en als een leurder te worden doorgelaten. Zijn beroep was echter voor het oogmerk in troebel water vischen, en de vangst der goudvischjes bleek uitstekend te zijn. Iedereen klaagde over den slechten tijd, behalve de schelm, die nooit zooveel weelde beleefd had.

Iets ook was verwonderlijk, namelijk, de wilskracht van dit wanscheppel, en de taatheid van die schurkenziel. Onvermoeid draafde hij voort over de velden, tot hij het grondgebied van Baesrode geheel verlaten had, en de donkere bosschen hem tegen alle vervolging vrijwaarden. Nu dacht hij er aan eenige nachtrust te nemen, om 's anderendaags zijn helsch werk te kunnen voortzetten. Hij wist dat hij niet gemakkelijk een onderkomen zou vinden. In die tijden waren de menschen te argwanend en te terughoudend, en het uiterlijk van Tist Driessens droeg er niet toe bij, om die al-

gemeene gemoedsstemming in zijn voordeel te veranderen.

Wat dan gedaan? In een bosch den nacht doorbrengen, zou den Kromme in het zomerseizoen niet hebben afschrikt, doch nu was het een akelige, natte plaats, waar wind en regen met klamme guurheid doordrongen.

Tist was genoodzaakt voort te stappen tot aan de eerste huizen van Puers. Hier zou men hem wel onder dak nemen, hoopte hij. Geheel het dorp was in duisternis en stilte gedompeld en, hoe hij ook rondkeek, aan geen venster brandde er licht.

Gelijk te Baesrode, staan de woningen zwart en treurig, als waren ze geheel verlaten. Alleen het blaffen van een bandhond weerklinkt soms in die woestenij van stilte en droefheid, en voerspelt rouw en dood. Hier evenmin ziet men 's nachts nog schimmen rond de hoeven glijden, door het dorp sluipen of als spoken over de velden rennen. Dit zelfs is het geval niet meer, want hier ook zijn de *conscrits* vertrokken, om voor het vaderland tegen den gehaten Franschman te strijden. Zij, die achterbleven, sidderen bij het vallen van den avond, en zien de duisternis met schrik te gemoet. Er wordt geen licht opgestoken, de luiken worden vroeg en stevig toegemaakt, als vreesde men dat de schijn der kaars een baak zou wezen voor het ongeluk, als hoopte men de rampspoeden met grendels te kunnen buitensluiten.

Er komt geen deernis in het hart van den wanschapen Driessens, voor die arme bevolking ; geen wroeging doet hem terugdeinzen voor den afgrond van gruwelen, voor den poel van jammer, waarin hij Vlaanderen helpt storten. Het eenigste, wathem voor het oogenblik bekommert, is een droge, warme plaats te vinden, om tot 's anderdaags uit te rusten.

Welk huis uitkiezen? Ha, hij herinnert zich den ouden koster van het dorp, vroeger tevens schoolmeester, doch die sinds den inval der Sanskulotten zijn dubbel ambt heeft verloren. De koster is een braaf man, hij kent Tist van vroeger en alhoewel deze wel weet dat hij bij den deftigen grijsaard in geen geur van heiligheid staat, vertrouwt hij er toch op, dat men hem wel ontvangen zal.

Stoutmoedig gaat hij aankloppen. Het gekef van een kleinen hond beantwoordt hem van binnen en na driemaal zijn geklop te hebben hernieuwd, ziet hij licht verschijnen aan den waaier boven de deur, hoort hij iemand komen aansloffen en een gebroken stem richt zich tot hem met de gewone vraag :

— Wie daar?

— Ik ben het, meester, roept de Kromme, want zoo noemt iedereen Jozef Crauwels, den gewezen onderwijzer van het dorp. Ik ben het, meester, ik, Tistje Driessens.

— Driessens !... Ha, ja !... De krijtventer... Wat moet ge hebben?

— Doe maar open, ik zal het u aanstonds uitleggen.

— Neen, jongen, ik doe voor niemand open, het is midden in den nacht, de brave menschen slapen reeds allemaal. Doe hetzelfde en kom morgen vroeg.

— 't Is juist logement, dat ik u kom vragen.

— Bij mij ! Onmogelijk, Tist.

Deze voelde wel dat de oude man wantrouwig was. Doch doortrapt genoeg om den eerlijken burger te verschalken, zei Tist met den mond tegen de spleet van de deur :

— 't Is goed, vervolgd door de Sanskulotten, vindt men nog al de huizen der Vlamingen gesloten. Was ik geen goed Kristen mensch en deed ik het niet voor Rollier, ik zou er zeker voor bedanken de boodschappen der patriotten over te brengen, op gevaar gefusilleerd te worden. Ik wensch u goeden nacht, meester, maar als de Vlamingen zoo vriendelijk zijn als gij, vrees ik dat ik er bij zal vallen vooraleer mijn zending te kunnen volbrengen.

De oude koster stond met het licht in de eene hand, terwijl hij met de andere den grendel vasthield. Hij twijfelde wat te doen.

Kon hij Tist Driessens gelooven? In dat geval zou hij open doen, doch de sluwe krijtventer was wel in staat al dit jammer te verzinnen, met het doel om binnen te mogen. Hadde hij hem in de oogen kunnen staren, misschien zou de koster de leugen in zijn blikken gelezen hebben. 't Was toch mogelijk dat de kerel de waarheid sprak. Rollier zou hem dus met een boodschap hebben belast ! En waarom

niet? Tist was heel geschikt voor zulk een ambt. Men kende hem als een rondzwerfer, en minder dan iemand anders zou de vijand hem verdenken.

De schoolmeester-koster was een vurig patriot, en bij de gedachte, dat door zijn schuld den patriotten misschien na-deel zou worden berokkend, voelde hij zijn hart van spijt en wroeging toeprengen. Hij stond in beraad, toen de stem nogmaals weerklonk :

— Goeden nacht, meester. God vergeve het u !

De hinkende stap van den kreupele weergalmde verwijderend op de straatsteenen.

— Liever het offer van dien man, dan misschien een plichtige hardvochtigheid jegens hem aan den dag te leggen...

Spoedig ontgrendelt hij de deur, rukt ze open, steekt het hoofd naar buiten en roept :

— Hé, Tist !

Deze blijft staan en vraagt met een zegepralenden grijns-lach :

— Wat belooft u, meester?

— Kom eens terug.

Driessens keert hinkend weer.

— Wel, meester? vraagt hij.

— Hebt gij een boodschap van Rollier?

— Zeker.

— Ga binnen, ik stel vertrouwen in u.

De deur werd opnieuw gegrendeld. Tist was onder dak.

— Rollier had toch gelijk, zei deze laatste bij wijze van overweging.

— Waarom had Rollier gelijk? vroeg de cude koster.

Tist schudde ernstig en bedenkelijk het hoofd.

— Ik was onrechtvaardig jegens u, meester, was zijn antwoord, en dit griefft me. Rollier gaf me den raad, dat ik mij bij u zou aanmelden, hij verzekerde mij dat ge mij goed ontvangen zoudt. Ik hoor nog zijn eigen woorden : « Ga naar den koster van Puers, zeide hij me, want hij ten minste is een goed patriot. Hij zal u onthalen als een broeder en bij hem zult ge op den koop toe nog berichten inwinnen » Ik vreesde, meester, dat ge mij niet zoudt ontvangen. Maar Rollier had waarlijk gelijk ; die kent de menschen, meester, die kent ze.

De eenvoudige man was geveleid door de leugenachtige woorden van den sluwen schelm ; er speelde een tevreden, goedige glimlach op zijn gelaat en, met het hoofd knikkend, bevestigde hij :

— Ja, Rollier kent de menschen, dat moogt ge wel zeggen, Tist. Hij is nog jong, maar verwonderlijk knap. Als iemand Vlaanderen kan redden, dan is hij het.

— En hij zal Vlaanderen redden, meester !

— Zeker, Tist, dat zal hij.

— Maar dan moeten al de patriotten, al degenen, die het goed meenen met de heilige zaak, hem ondersteunen en elkander helpen, anders lukt het niet.

— Anders lukt het niet. Zeer waar, Tist. Er valt voor te vreezen.

— Zoudt ge dat denken, meester?

— Oneenigheid, jongen, oneenigheid ! Dat is een leelijk beest, sprak de koster.

De oogjes van den Kromme glommen van boosaardige vreugde.

De oude man vervolgde :

— Oneenigheid, weet ge wat dit is?... Maar, ik vergeet, jongen, dat ge van de baan komt en misschien nog weinig of niets hebt *geprofiteerd*. Ik zal mijn schapraai plunderen voor u ; ze is maar kaaltjes bezet, doch wie geeft wat hij heeft...

— Is waard dat hij leeft, volledige Tist, die er naar hunkerde iets onder den tand te krijgen, daar hij zich in den vooravond met eene droge korst vergenoegd had.

De grijsaard haalde een stoep bier, een stuk gezouten vleesch en brood op en zette het den hongerigen landlooper voor.

Deze verslond dat alles met gretige tanden, doch vergat de hoofdzak niet. Hij had nu eenmaal het vertrouwen van dien eenvoudigen man weten te winnen, en wenschte er al het mogelijke voordeel uit te trekken. Het zou overigens niet moeilijk zijn, hem aan 't praten te brengen.

— Gij sprak over oneenigheid, meester.

— Ja, jongen, weet gij wat het is? Het is een vonkend vuur, dat smeult onder de asch, voortwoekert in de diepste lagen, alles ondermijnt, en daarna uitslaat in razende vlammen, die alles verslinden. Oneenigheid in een leger vernietigt alles : moed, vertrouwen, opoffering, tucht, gehoorzaamheid, alles, zeg ik, gelijk zekere vuchten de sterkste weefsels in flarden doen vallen.

— Dat is zoo, meester. Gij doet het tastbaar uitschijnen. Maar, Goddank, de patriotten zijn er tot hiertoe van gevrijwaard gebleven.

De oude man zuchtte.

— Kent gij Melchior Quarteer? vroeg hij ; Melchior Quarteer van Boom?

— Ja, meester.

— Houdt gij hem voor een goed patriot?

— Welke vraag, meester ! Hebben de gebroeders Quarteer niet alles aan den opstand opgeofferd? Zijn zij met Rollier de eersten niet geweest om de wapens in handen te nemen?

— Zeker, zeker, zei de koster knikkend.

— Werden hunne goederen niet verbeurd verklaard? Staat hun leven niet op het spel? Is de eerwaarde priester Jan Quarteer, onze aalmoezenier, niet onder de onbeëdigde priesters, die naar Cayenne moesten vervoerd worden?

— Zeker, jongen.

— Als men twee familiën patriotgezind mag noemen in Klein-Brabant, zijn het wel de Rollier's en de Quarteer's. Dat zeg ik, meester, dat houd ik staande tegen geheel de wereld, en al wist ik dat mijn meening mij voor altijd uw vriendschap zoudt ontnemen, al wist ik dat gij mij als een hond de straat zoudt opjagen, ik zou gaan, meester, met droefheid in het harte, en ik ben niet zeker dat ik mijn tranen zou kunnen inhouden, ik zou gaan en uw misverstand diep betreuren, maar, anders spreken, neen, dat zou ik niet, dat zou mij volstrekt onmogelijk zijn... Ik bid u dan ook, meester, liever over iets anders te spreken, indien gij mijn meening niet deelt.

— Wel, jongen, onderbrak de grijsaard hem vriendelijk, daar is geen nood voor. Gij hebt volkomen gelijk ; ik dank u voor uw woorden, ze doen mij waarlijk goed aan het hart. Gij zijt onrechtvaardig geweest jegens mij, beweerdet gij zooveen, welnu, op mijne beurt, moet ik u om verontschuldiging verzoeken.

— Mij, meester? vroeg de schurk met een onderdanig, onnoozel gezicht.

— Ja, u.

— Ik begrijp niet...

De koster ging naar den Kromme, reikte hem de oude, schrompelige hand en sprak :

— Tist, gij zijt een brave jongen.

— O, meester.

— Neen, neen, dat is zoo. Vroeger was de schors wat ruw, het hoofd wat lichtzinnig, maar het hart, ziet ge, dat was goed, dat zie ik nu. De menschen zijn plichtig, als ze iemand naar het uiterlijk beoordeelen. In den kroes schijnt het edele der metalen uit, in het ongeluk leert men de groote zielen kennen. Gij zijt een van de beste, Tist, en mijn huis staat in 't vervolg voor u open.

De schelm nam den schijn aan, dat die woorden hem diep hadden getroffen. Vruchteloos echter poogde hij een traan in zijn oogen te doen opwellen ; daarom kneep hij de wimpers dicht.

— Wie, meester, durft Melchior Quarteer verdenken?

— Wie? Dat is moeilijk om zeggen. Maar hij wordt verdacht ! Men beschuldigt hem van plundering in zijn belang.

— O, welke laster !

— Het kwam zoover, dat men er een oogenblik aan dacht Melchior Quarteer voor eene vierschaar te dagen. 't Schijnt dat de zaken een gunstiger wending nemen, maar, jongen, de vonk ligt er, ze smeult, en opvlammen zal ze.

Dat hoopte Driessens ook ; daarvan was hij zeker. Hoe eer, hoe liever, dacht hij. De vonk is er ! Morgen vroeg naar Boom, ik zal den blaasbalg wezen. In een grooten brand is altijd wat meê te nemen. Wij zullen er bij zijn.

Het was laat in den nacht. Wyl de koster slechts één béd in zijne woning had, wilde hij niet anders of Tist Driessens zou er in slapen. Hij pookte het vuur wat op en bleef met

zijn oude, stramme leden, op een stoel den nacht doorbren-gen...

Ondanks de vermoenissen van den dag, sliep Tist Dries-sens niet dadelijk in. Hij smeedde zijn helsche plannen voor 's anderendaags, wikte en woog, zag gouden stukjes in zijn zak rollen en, in den geest, sloop hij reeds met het geld naar de afgelegen dreef, telde één, twee, drie... vier, vijf, zes... groef nabij den zevenden boom en stopte er zijn geld bij het andere weg. Eindelijk look hij voor goed de oogen en sliep rustig in. Zelfs de wroeging was dien aartsschelm onbekend. De arme, grijze koster zulkde voort aan den haard, rilde soms wakker van ongemak en koude, en porde dan het vuur een weinig aan, maar zachtjes, zonder gerucht, om den slaap van zijn gast niet te storen.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

DE PLUNDERING VAN BOOM.

De brigade-generaal Béguinot, onverwachts door Mazin-gant ondersteund, zooals wij reeds weten, dreef de patriot-ten, die Mechelen hadden ingenomen, achteruit, en stelde den kriegsraad in, die 41 gevangenen veroordeelde om zon-der verwijl voor den kop te worden geschoten.

Daar de dramatische en bloedige feiten, die wij nu moeten beschrijven, te Boom plaats hebben, moeten wij eerst de aandacht van den lezer op den toestand in die gemeente vestigen, en eenige historische stukken vermelden, die wij in het zaakrijke boek van Augustijn Thijs vinden aange-stipt.

In de omstreken van Boom was de opstand tegen de cons-criptie algemeen. Te Puers, Bornhem en Sint-Amands, evenmin als te Hingene en Nattenhaesdonck, bijna nergens, in één woord, had men de hatelijke wet kunnen afkondigen. Daar overal strooide men met kwistige hand aanhitsende geschriften tot den opstand uit.

Brabantsche jongens, schept nu maar moed,
Om voor het geloof te strijden
Gaaf gij naar Vlaanderen toe
En wilt u niet vermeiden.

Zóó luidde er een op rijm. Ziehier nog een ander :

« De Roomsche Catholyke jonkheid van het land adver-
» teert een ieder dat wie hem zal laten inschryven of zelf
» teekenen, om de wapens te dragen voor de fransche repu-
» blique, van hun zal gehouden en vervolgt worden als ver-
» rader van het vaderland en de christene religie. — Elk
» segt het voorts ».

Een derde hield in :

« Borgers, verslaet al wat fransch is, 't is hoogen tijd. Ul.
» zal geene hulp ontbreken. Wee, wee, die zig onder de
» Fransche begeven, het zyn mannen des doods ».

Men voelt een denkend hoofd, een krachtdadig man achter die proclamatiën. De lauwen moesten wakker ge-schud worden; de lafhartigen, die uit schrik zich bij de Franschen zouden laten inlijven, moesten door schrik wor-den terug gehouden. Het ging er op leven en dood; het lot was geworpen, men moest vooruit. En de proclamatiën be-reikten hun doel zoo goed, dat de Sanskulotten verwonderd waren bij de lauwesten weerstand te vinden.

Maar in dezen krijg waren, zooals overal, verraders.

Een boschwachter, Gummarus Busschots, in dienst van een opkooper van zwarte goederen te Schelle, dient aan den schandpaal te worden gespijkerd. Hij kwam uit eigen beweging, den 24 October, het Fransche hoofdbestuur in lichten over de opstandelingen der gemeente Schelle, Niel en Boom. Hij schatte hun getal op 1500 en klaagde Melchior Quarteer, vrederechter te Boom, benevens zijn broeder Jo-

zef, vroeger zonder beroep, nu kapitein te paard, en Jan Quarteer als hun leiders aan.

Een vierde broeder, Frans Quarteer, priester en gewezen monnik, las mis in de kerk van Niel, volgde Rollier als aal-moezenier en bleef, evenals de pastoor van Nattenhaes-donck, de pastoor en de onderpastoor van Ruysbroek, den brigands steeds verkleefd.

De verrader, Gummarus Busschots, klaagde nog aan, den knecht van den molenaar van Niel, die de trommel sloeg (spijtig genoeg, wordt zijn naam niet vermeld), en Frans Boey, timmerman te Schelle.

« De brigands, ging hij voort, hebben vijfspelers en slaan
» den marsch gelijk de voormalige Belgische patriotten. De
» jongelingen zijn verplicht zich in te lijven, doen zich her-
» bergen bij de boeren en burgers, en begeven zich des
» nachts, na voorposten uitgezet en patrouilles zoo van
» voetvolk als ruiters, te hebben ingericht, naar Boom en
» Niel; zij zijn gewapend met geweren, doch enkelen ook
» alleen met vorken en stokken ».

Deze verklaring was omtrent nauwkeurig.

De generaal der patriotten was inderdaad Melchior Quar-teer, vrederechter van het kanton Boom, die zoo rampzalig als slachtoffer van laster, verraad en kuiperij moest vallen. Geschiedschrijvers duiden het hem ten kwade dat hij, niet-tegenstaande zijn officieele bediening, vrijgeleiden aflever-de, in hoedanigheid van generaal der patriotten, omdat hij wel moest weten, dat die stukken in handen der republi-keinsche overheden komen zouden. Voorzichtig was het in-derdaad niet, want, als officieel man, verbeurde hij aldus dubbel zijn leven. Maar kranig, heldhaftig, moedig is het zeker, en, wel verre van hem als grief te kunnen aangere-kend worden, pleit dit feit voor Melchior Quarteer en toont hem ons als een man, die recht door zee ging.

Ziehier hoe de vrijgeleiden waren opgesteld en in welke omstandigheden zij werden afgeleverd: In den avond van den 23en October werd de postbode van Parijs, rijdend van Mechelen naar Antwerpen, te Waelhem door een bende opstandelingen tegengehouden en naar Boom gebracht, al-waar men alsdan het hoofdkwartier hield. Wat deed Quar-teer? Hij opende den brievenzak, nam er de gouvernemen-teele briefwisselingen uit, doch liet de persoonlijke corres-pondentie ongerept. Dit was tevens van zijn recht als ge-neraal in oorlogstijd gebruik maken, den vijand beletten partij te trekken uit berichten, en toch de brieven der parti-kulieren eerbiedigen. De koerier werd daarna eerlijk in vrij-heid gesteld, doch Melchior Quarteer wist wel dat hij niet ver zou loopen, zonder opnieuw door patriotten aangehou-den te worden. Daarom gaf hij den man het onderhavige stuk mede :

« Den onderg. verclaert als dat den borger Snyers, postil-
» jon is opgehouden door de Borgers en opgebracht te Boom,
» om gevisiteerd te worden. Versoekende en ordonneren
» wie het aengaen magh, denselven Snyers te laten liberlyk
» passeren ende hem geven alle assistentie des noydhgh.
» Boom, 23 October 1798.

M. Quarteer, generaal ».

De departementale bestuurder De Broux schreef op de vertaling van het stuk het volgende :

« Deze Quarteer is een vrederechter, tegenwoordig den
» titel nemende van generaal ».

Een ander vrijgeleide behelsde :

« Laat liberlyk passeren Jan-Baptist Collens, gaende naer
» Antwerpen ende wil hem geven alle hulp en assistentie ».
M. Quarteer ».

Een Fransch bevelschrift, dat hij den 19en October op-stelde, was van dezen inhoud :

« M. Quarteer, generaal van het christelijk leger, aan bur-
» ger Pauwels, kapitein der sectie Noeveren. (Gehucht van
» Boom).

» Er is aan voornoemden burger Pauwels opgelegd op
» staanden voet vijftig man te leveren, van spaden voorzien

» en tegen 2 uur nanoen. Zoo hij aan dit bevel te kort komt,
 » zal hij, op zijn verantwoordelijkheid, daartoe verplicht
 » worden door de gewapende macht.
 » Boom, 19 October 1798.

Melchior Quarteer,
 • generaal-commandant ».

Zijn broeder, Jan Quarteer, de priester, stond hem flink terzijde, om de hatelijke dwingelandij der vervloekte Sanskulotten te bevechten.

Hij ook deed rekvisitiën, om den weerstand in te richten. De Franschen hebben daarom de patriotten met den naam van brigands bestempeld, alsof niet elke regeering, ten bate van het algemeen, altijd en overal zulke opeischingen deed.

De opperhoofden, die zich met de rekvisitiën bezighielden, teekenden het stuk met hun naam; dit strekt hun tot eer, want het bewijst dat zij mannen waren met een krachtige ziel, die niet terugdeinsden voor verantwoordelijkheid, dat zij mannen waren met besef van hun plicht, en die hun plicht ten volle durfden uitvoeren.

Wij groeten hen als vaderlanders, op wie we fier mogen zijn, en wij begrijpen niet dat zekere geschiedschrijvers hun gedrag durven wraken. Zij hebben dus alleen lof en lauweren voor den overwinnaar en het *væ victis* der oude Romeinen, het « wee den overwonnenen » geldt dus ook bij hen als een historisch princip. Een ongelukkige omwenteling wordt bij hen door muiers en roovers verwekt, doch, valt ze gunstig uit, dan zijn het verlossers van 't vaderland. Wie weet of de Vlamingen der oude gemeenten, zonder den heuglijken Guldensporenslag, door toedoen van Froissard's en andere kroniekschrijvers, niet als een haveloozen bandietentroep zouden geboekt staan! De boeren hebben één vlek, één ongelijk gehad... zij werden verslagen.

Ziehier een der overgebleven, door den eerwaarden priester Jan Quarteer geteekende stukken. Wij schrijven het letterlijk af:

« Order uyt ons groot leger revolutionnaire patriotique,
 » campé à Boom. Borgemeester siende uwen toer gepas-
 » seert, wij ordonneren van op den istant deser te besorgen
 » ses waegens, dewelcke op UE. responsalilteyt moeten
 » met mutsaert en alfhoudt gelaeden op middag tot Niel
 » weesen.
 » UE. Boom, den 24 October.
 » Geschreven tot Niel.

Jan Quarteer, priester ».

Natuurlijk, de handelwijze van den Boomschen vrederechter had in de Fransche kringen van bestuur te Antwerpen een geweldige verontwaardiging doen ontstaan. Een rechter trok partij voor de patriotten! Hoe kon het anders? Zijn afstelling en zijn inbeschuldigingstelling lieten niet lang op zich wachten. De meester van Antwerpen was op dit tijdstip de beruchte Dargonne.

Dargonne, die overal zijn speurhonden had, en in deze omstandigheid een bedrijvigheid en ijver aan den dag legde, welke hem terecht den grootsten lof vanwege de Franschegezinde partij verwierf, had reeds sedert den 24n tal van inlichtingen over generaal Melchior Quarteer verzameld. Hij deelde ze commissaris Levêque mede. Dit stuk is zeer belangrijk voor ons; hij geeft ons inlichtingen over den patriot, wiens treurig einde we nu moeten beschrijven, doch niet zonder te doen opmerken, dat het door den vijand is opgesteld.

« Melchior Quarteer, zegt dit stuk, is de overste van het vijandelijke leger. Tusschen haakjes volgt er dan: « indien men deze benaming aan een vereeniging van rebellen geven kan ».

Hij was tijdens de Brabantsche omwenteling kapitein bij de jagers van Tongerlo en later bij de dragonders, gelicht door de abdij van dezen naam. Hij stond in gedurige en zeer nauwe betrekkingen met burger van Praet, een onbeduidend man, die zetelde in het Congres van Breda en die tevens generaal was der krijgslighting van 1790; ook had hij betrekkingen met Jan Bastins, diplomatisch postrijder van Antwerpen en secretaris van het Congres van Breda. Daarenboven had hij betrekkingen met Caïmo van 't Tolhuys, op wiens kasteel men alsdan de geheime verga-

deringen hield. Aan die bijzonderheden ziet men reeds dat Melchior Quarteer's voorgaande leven militair en revolutionair was, en hij dus waarschijnlijk meer bevoegdheid had dan één ander overste, om in die beroerde tijden te gebieden.

In een ander verslag van Dargonne wordt onder de opstandelingen van Boom vermeld, de gewezen onderpastoor Van Camp, die met een sabel, hangend aan een groenen gordel, gewapend, en wiens hoed met een witten pluimboos was versierd (! !)

Alles is mogelijk, en indien het waar is, bewijst dit de geestdrift van den priester-patriot, en dit strekt te zijner eer, doch men is niet gehouden het verslag van Dargonne voor klinkende munt aan te nemen. Klinkende munt overigens, zoowel letterlijk als figuurlijk gesproken, was zeldzaam in dien tijd van assignaten en leugenachtige rapporten. De gebroeders Quarteer woonden op het Tolhuys te Schelle. Hun huis is nu afgebroken en de plaats, waar het stond, ingesloten bij de hoving van het kasteel, genaamd *Het Tolhuys*.

Dargonne had besloten den opstand te dempen.

Op Donderdag, 25 October, werd er een vliegende kolom van 600 man, onder bevel van generaal Durutte, van Antwerpen naar Lier gestuurd, terwijl denzelfden dag, op hetzelfde uur, een detachement van 100 grenadiers den weg naar Boom insloegen, om het oproer te onderdrukken.

Reeds den 17en October heerschte er te Boom, evenals in de omstreken, een koortsachtige gisting, welke onlusten deed vermoeden.

De commissaris van het Directorium, Gengoult, welken wij reeds handelend hebben zien optreden, waakte, zooals hij het ons mededeelt, dag en nacht met de brigade gendarmen en eenige beampten, om de brigands van Niel te beletten Boom binnen te komen. Eenige opstandelingen waren in den nacht van den 20en tot den 21en aan het Tolhuys, tusschen Niel en Schelle, den Rupel overgestoken. Gengoult haast zich natuurlijk commissaris Levêque, te Antwerpen, hiervan te onderrichten:

« Uit het bivac van Boom, 4 uur 's morgens, den 30 Vendémaire, jaar VII.
 (Zondag, 21 October).

De commissaris van het Directorium te Boom
 aan burger Levêque.

Burger commissaris,

« De gemeente Niel is in staat van oprer, de inwoners zijn onder de wapens en roffelen de trom. Hun inzicht is zich naar Boom te begeven; de gewapende macht alleen kan dit verhoeden en rampen voor het kanton vermijden. Spoedig hulp, zij rukken aan. Ik verneem dat de brigands der Schelde (Vlaanderen) aan het hoofd staan.

Gegroet en met achting,

Gengoult.

P S. — Wij hebben krijgsvoorraad noodig, zooals kardoezen van gewoon kaliber, om uit te deelen aan de goede burgers, die onder de wapens zijn. — Niget, van Rupelmonde, is aanvoerder ».

Te 11 uur kwam langs de baan van Niel te Boom een detachement aan, bestaande uit acht dragonders en een officier van het vijfde regiment.

« Nauwelijks hadden zij hun paarden onttoemd, schreef de commissaris, toen een troepje patriotten (aangevoerd, zooals blijkt uit een ander bescheid, door Jozef en priester Jan Quarteer), met roffelande trom Boom binnenrukten, onder het aanhoudend vuren op de dragonders, die aanstonds achteruit geweken zijn in gezelschap van den brigadier der gendarmen van deze plaats ».

De Sanskulotten poogden de patriotten te overrompelen in een smalle straat, doch zij hadden met mannen te doen die hun leven niet spaarden voor de vrijheidszaak, geen vrees kenden en stoutmoedig vooruit staven.

Met een kruisbeeld in de hand, wakkerde Jan Quarteer de strijders aan.

Na eerst zijn pistolen afgevuurd en twee Vlamingen nedergeschoten te hebben, trok de brigadier der gendarmen zijn sabel en dreef zijn steigerenden schimmel tusschen de boeren. Jozef Quarteer joeg een kogel door den kop van het paard, dat met zijn berijder in het zand tuimelde

— Genade ! genade ! kermde de Sanskulot, die zelf de patriotten zoo onmeedoogend liet neerschieten en sabelen.

Zijn smeekingen gingen verloren in het kriegsrumoer, en een sabelhouw maakte een einde aan zijn leven. Twee andere gendarmen sneuvelden aan zijne zijde. Op dit oogenblik echter rolt er als een donder door de straten. De moedigsten verschrikken onwillekeurig... Het is de vreeselijke stem van het kanon. Een ommezien heerscht er een algemeene verwarring ; de Franschen voelden hun moed herleven, terwijl de Vlamingen stom en wanhopig in het rond blikken. Het kanon is van den vijand. Inderdaad, burger Mazingant, brigade-overste, kwam met twee stukken grof geschut en vijf-en-veertig mannen, zoo voetvolk als ruiters, uit Antwerpen aangesneld. De patriotten geven het echter niet op. Vrij of dood ! is hun kreet.

— Broeders, roept Quarteer, gedenkt dat gij voor uwe vrijheid, voor uw God strijdt. Gedenkt dat uw vrouwen, uw kinderen, uw naastbestaanden van u de verlossing verwachten ! Gij hebt vóór u de tirannen van het land, den ervijand van Vlaanderen, de verbrijzelaars van altaar en troon !... Op, voor God en Vaderland !

Met een bebloeden sabel in de hand en gevolgd door zijn gezellen, stormt Jozef Quarteer tegen den vijand op. Het kanon buldert los en schiet een leemte tusschen de patriotten : vier hunner rollen, ijselijk verminkt, tegen den grond. Doch de heldhaftigheid der boeren doet de Sanskulotten achteruit wijken.

— Vuurt op de kanonniërs ! schreeuwt Jan Quarteer, die fier en onbevreesd, met de armen overeen, den strijd beschouwt.

Het bloed bruist door zijn aderen ; het hart bonst in zijn boezem, zijn handen jeuken om een vuurroer der sneuvelden op te rapen, en zich in het heetste van het gevecht te werpen, doch hij is priester, hij mag zijn handen niet met bloed besmeuren. Zijn bevel wordt uitgevoerd : de patriotten vuurden op de artilleurs en beletten alzoo dat het kanon opnieuw werd geladen. Ondanks alles, scheen de overwinning voor de Vlamingen te zullen blijven, toen een vreeselijk hoefgetrappel van paarden den grond deed dreunen en twintig ruiters de manhaftige strijders in den rug vielen. Nu was het pleit verloren. Algemeene vlucht ! In staat van zelfverdediging, als hij was, greep Jan Quarteer een geweer en zwaaide de kolf met kracht in het rond, om zijn aanvallers af te weren.

Hij slaagde er in een huis binnen te vluchten en door den hof een uitkomen te vinden. Ook Jozef Quarteer ontkwam het bloedbad, doch veertig patriotten vonden den heldendood in het verwoed gevecht. Melchior Quarteer, die ondertusschen den opstand predikte op den ganschen rechteroever van den Rupel, kwam tegen den avond te Boom en vond de plaats in de macht van den vijand. Voor de eerste maal zag hij de gruwelen van den oorlog. Er kwam een oogenblik van wankelmoedigheid in die sterke ziel ; hij vroeg zich af of hij niet slecht handelde met de ijsselijkheden van den krijg op zijn Vaderland te trekken, of het niet beter ware deemoedig het hoofd te buigen en latere tijden af te wachten ! Of het geen wanhopige, zinnelooze daad was het kleine Vlaanderen tegen het machtige Frankrijk op te ruïnen ! De patriotten vroegen hem wat er gedaan moest worden ; hij wist niet wat te antwoorden en blikte strak voor zich op den grond. De man was de kluts kwijt ; als in een droom stapte hij door de straten voort. De patriotten, die hem nakeken, vatten niet wat dit beteekende. Had hun generaal den moed verloren ? Bezat hij het besef niet van de verantwoordelijkheid, die op hem rustte ?

— Hij is suf, sprak een woeste schippersgast.

— Hij is niet waardig aan ons hoofd te blijven, voegde een tweede er bij.

Een klein, bleek manneke zei met een boezen lach :

— Hij is verkocht.

— Verkocht, aan wie ? vroeg een der omstaanders.

— Wel, aan de Franschen.

Een oorvijs deed de venijnige lasteraar in het slijk tui-melen, doch het eerste greintje verdenking was van dit oogenblik af ook te Boom gezaaid en zou ontkiemen en ge-dijen door de reeks te volgen rampen.

Dit enkele oogenblik van wijfelen was weldra voorbij en spoedig daarna rad Quarteer weer handelend op.

Nog denzelfden avond liet hij alles gereed maken tot den aanval ; 's anderendaags, bij de eerste morgenklaarte, zou men de Sanskulotten op het lijf vallen en de Brugsche Met-ten zouden worden hernieuwd.

Het plan van Quarteer was goed bedacht en de Sansku-lotten zouden ongetwijfeld verpletterd zijn geworden, zij zouden wapens, buskruit, en twee stukken zwaar geschut in de handen der patriotten hebben gelaten, doch Mazingant werd verwittigd ; hij besepte het gevaar, dat hij liep en den eigen nacht brak hij op en vertrok met de Noorderzon naar Antwerpen.

Ziehier, hoe de commissaris dit feit in zijn verslag ver-meldt :

« De gezagvoerder Mazingant deelde mij zijn voornemen » mee naar Antwerpen terug te trekken. Ik heb niet getracht » hem hier van terug te houden, integendeel, ik heb hem » aangespoord dit te doen, overtuigd, als ik was, van welk » belang het voor de muiters zou kunnen zijn twee stukken » grof geschut te bezitten. De troep vertrok op staanden » voet, alhoewel de gezagvoerder mij beloofd had zijn af- » tocht een uur te vertragen, ten einde den openbaren amb- » tenaars en den republikeinen tijd te verschaffen om zich » met hun gezinnen in veiligheid te stellen. Al vluchtend » werd ik aangehouden door de boeren van Heffen, die mij » om het leven wilden brengen, doch mij eindelijk naar » Boom terugbrachten, waar ik vier dagen gevangen bleef ».

Een *post-scriptum* van dat rapport luidt :

« Ik heb vernomen dat twee uren na het vertrek der troe- » pen de brigands in Boom zijn teruggekeerd en op mijn » vlucht kon ik bemerken dat al de gemeenten, waar ik » kwam, in opstand waren ».

Burger Nadreau, kantonnale secretaris van Willebroeck, bijzondere commissaris tot het invorderen van de belastingen in de kantons Willebroeck en Brouchem, die zich voor-zichtigheidshalve met commissaris Gengoult in de kazerne der gendarmerie schuil hield, verhaalt ongeveer hetzelfde.

Hij was met den commissaris van Willebroeck, Jan-Hen-drik Spiette, naar Boom ontboden, ten einde « de hand te leenen tegen de bedreigingen uitgesproken, en de handelinge-n, beraamd door de brigands, die zich om half een, met woede begonnen te vertoonen.

Geheel den nacht was het een gedurig kleppen der storm-klok in de naburige gemeenten. Al de door de Franschen gemaakte gevangenen, onder welke J. Selleslags, beenhou-wer van beroep, die als een nieuwe Jan Breydel, tegen het Fransche gebroed had gevochten, werden uit de gevangenis verlost. Heel den nacht kampeerde de troep brigands op het kerkhof ».

Men verstaat in welke gemoedstemming de Sanskulotten vier dagen later, den 25en October, Antwerpen verlieten, om het oproer te Boom te beteugelen. Een eskadron ruitertij en grof geschut ondersteunden de honderd grenadiers.

Melchior Quarteer had inmiddels de vier dagen niet in werkeloosheid verloren. Dagelijks groeide het leger der pa-triotten aan, dat, volgens de Fransche rapporten, 1000 tot 1500 man bedroeg. Was het werkelijk zoo getalsterk ? Het is mogelijk, doch, naar onze meening, heeft de vijand, om zijn triomf te vergrooten, de macht der Vlamingen met ver-grootglazen nageteld. In elk geval had Boom het juk van den dwingeland tijdelijk afgeschud en Melchior Quarteer bereidde den tegenstand, terwijl zijn broeder Jan naar Wil-lebroeck was vertrokken, om Rollier te ondersteunen. In den omtrek had hij overal schildwachten uitgezet ; kleine troepen lagen langs de baan van Antwerpen en Boom werd in staat van verdediging gesteld. Dien avond, den 25n Oc-tober, bevond Melchior Quarteer zich in de afspanning *In de Ster*, door Reyniers gehouden. Hij was tot generaal der patriotten gekozen en zat er, omringd van zijn staf.

Daar waren de eerwaarde heer onderpastoor Van Camp, wien de uitdeeling van het buskruit was toevertrouwd ; Cools, municipale agent van Nattenhaesdonck, doch de va-derlandsche zaak geheel en al toegedaan ; J.-B. van Reeth, korporaal van het patriottenleger, en een Brusselaar, Sier-rens genaamd, die reeds te Bornhem den opstand had hel-pen aanvuren.

Melchior berichtte dat hij van meening was 's anderen-daags de voorposten te versterken, want zijn bespieders hadden hem verwittigd, dat er te Antwerpen een aanval te-

gen Boom werd op touw gezet. In bosschen en kreupelhout, langs beide kanten der groote baan, zou men de beste schutters verstoppjen, en alzoo de rangen der Sanskulotten verdunnen, eer zij Boom bereiken konden.

— Ik vrees, sprak Van Camp, dat zij een nachtelijken aanval zullen wagen.

— Ook bij nacht waken onze schildwachten, antwoordde de generaal; de patriotten slapen geheel gekleed, met de wapens aan hunne zijde. Bij het eerste klaroensgeschal of trommelgeroffel staan allen strijdvaardig.

— Ik denk integendeel, bracht de optimistische korporaal van Reeth in 't midden, dat het rijk van de Sanskulotten voor goed geëindigd is en dat wij hen niet meer zullen zien. Al de steden en dorpen zijn in oproer en er blijft voor den dwingeland geen plaats meer over.

Plots sprong Melchior op en luisterde.

— Wat is dat? riep hij.

Allen zwegen.

In de verte hoorde men geweergeknal.

— Wat beteekent dat? vroeg Van Camp. Mij dunkt, dat het gerucht van de Antwerpsche baan komt!... Is het de vijand of verschiept men poeier voor de musschen?

De deur vloog open en er stormde een man de gelagkamer van de Ster binnen. Hij was buiten adem en bloedrood van 't loopen; zijn aderen puilden op de kloppende slapen. Hij stak den arm uit in Noordelijke richting en zei heesch en hijgend:

— Daar zijn de Fransen!

Melchior verbleekte en al de patriotten bleven hem met verstomming aanstaren. Zoo haastig, zoo onverwacht, zoo nabij had met het gevaar zich niet voorgesteld. Waar bevonden zich de patriotten? Dien avond meende men nog niets te moeten duchten en velen zaten aan den huiselijken haard, gezellig en over de toekomst te praten. Melchior beet zoo geweldig op zijn lippen, dat zij bloedden, in een zenuwachtig verwijt, dat hij zich had laten meeslepen. Zich tot Van Reeth wendend, beval hij:

— Korporaal, vergader ten spoedigste onze manschappen. roffelt de trom en klep de stormklok. Men kome bijeen aan de kerk!...

De korporaal was reeds buiten... De deur was blijven openstaan en nu hoorde men nog duidelijker het geweergeknal, dat meer en meer naderde.

— Is de vijand talrijk? vroeg Quarteer den bode.

— Ik weet het niet, generaal, ik heb op de baan van Reeth een ganschen troep ruiters zien aansnellen.

— Hoe talrijk waren ze?

— Honderd of honderd vijftig.

— En de onzen?

— De onzen, generaal, hebben er zoo dapper op gevuurd, dat de vijand achteruit trok. Ik meende dat wij hem op de vlucht zouden drijven, toen het Fransche voetvolk op de baan verscheen. Zij splitsten zich in tweeën, daalden in de gracht nevens de baan en begonnen in het kreupelhout te vuren, waar wij de witte wolkjes van den kruitdamp zagen omhoog gaan. Nu naderen zij meer en meer. De ruitery, door het voetvolk beschut, is denkelijk reeds tot de eerste huizen van Boom genaderd.

Op dit oogenblik begon de klok te stormen en roffelden de trommels door de straten.

— Komt, vrienden, sprak Melchior, wij zullen onzen plicht doen en dat God ons beschermen.

Toen de generaal met priester Van Camp, Cools en Sierrens op 't kerkplein kwamen, waren er reeds een honderdtal patriotten vereenigd, terwijl er uit de omliggende straten gedurig nieuwe strijders toestroomden.

Zij vormden weldra een sombere, stilzwijgende, rond Melchior Quarteer geschaarde groep. Deze was middelmatig van gestalte. Een bruine haarvlecht krulde op zijn hooggewelfd voorhoofd, en onder de wenkbrauwen fonkelden twee oogen, vol moed, verstand en wilskracht. De welgevormde neus gaf daarenboven iets adellijks aan zijn voorkomen. Ongeduldig blikte hij het kerkplein over... Wat kwamen de patriotten, meende hij, schaarsch toegesneld. Ginder knetterde het vuur der voorposten; ginder waren de broeders handgemeen en streden zij met ongelijke krachten. Melchior hield het niet langer uit.

— Jongens, in gelid! riep hij, en zijn stem dreunde krachtig over het kerkplein.

— Gaan wij al, generaal? vroeg Cools.

— Ja, wij moeten onze makkers te hulp snellen.

— Wij zijn nog met zoo'n klein getal.

— Jan van Reeth zal hier blijven, en zoohaast mogelijk met de anderen aanrukken, doch meer tijd hebben wij niet meer te verspillen.

Cools scheen niet overtuigd.

— Zou het geen fout zijn? vroeg hij.

— Waarom?

— Wij verdeelen aldus onze krachten, en het zal den vijand gemakkelijker vallen ons afzonderlijk te verslaan dan vereenigd.

Er lag veel goeden zin in die opmerking; Melchior aarzeldan ook een sekond. Maar het geknal der geweerschoten kwam al dicht en dicht, en ieder oogenblik dacht hij de ruitery op het kerkhof te zien verschijnen.

— Wachten is een onmogelijkheid, zeide hij.

De gelederen waren gevormd.

— Vooruit, klonk het bevel.

De groep patriotten geraakte in beweging. Meest allen waren bleek van aandoening, maar de hand, welke het roer omknelde, beefde niet. Het was een plechtige en gewichtige stond, want het lot van Boom en den omtrek hing af van dit gevecht. Sidderende vrouwen en grijsaards bleven aan den huiselijken haard met kinderen, onbewust van het vreeselijk gevaar, dat hen bedreigde. Wat zou het zijn als de vijand, als de wilde, bloeddorstige en roofzuchtige Sanskulot overwon? Wat zou hun lot wezen, weerloos overgeleverd aan die bandeloze schurken? Ieder voelde diep al het gewicht van dien toestand en was bereid zijn bloed te vergieten, om dit onheil af te weren.

— Vuur! klonk Melchior's stem.

Groot en dreigend, op hunne hooge zwarte paarden, verschenen plots de dragonders aan het uiteinde der straat.

Een donder verscheurde de lucht en vervulde de straat met witten damp.

Eenige ruiters tuimelden uit het zadel, terwijl de paarden steigerden, stampten, en zich tusschen de engte der huizen verdrongen. Met kalmen blik en hoop in het harte zag Melchior de verwarring.

— Vuur! er op, vrienden, vuurt er op! schreeuwde hij.

Doch de geweren moesten eerst geladen worden.

— Pieken en zeisen op de eerste rangen! luidde zijn bevel.

Dit was een doelmatig kommando, want nauwelijks was het uitgevoerd, of hij hoorde de stem van den bevelhebber der Fransen boven het rumoer uit:

— *Chargez ces rustauts! En avant!*

De teugels werden onmiddellijk gevierd en een daverend hoefgetrappel galmde door de straat.

— Pieken vooruit!... Eerste rij op de knie! beval Melchior, die een pistool uit zijn gordel nam.

De logge massa naderde en stortte op den kleinen drom patriotten.

De verwarring, welke door de botsing ontstond, was verschrikkelijk. Paarden en ruiters tuimelden neder, anderen drongen door tot in het midden der Vlamingen, rechts en links met den sabel kervend en klievend, tot zij eindelijk uit het zadel werden geworpen.

— Sabrez! schreeuwde de aanvoerder der Sanskulotten met een vloek.

— Houdt stand, jongens!... 't Is voor God en Vaderland! klonk de aanmoedigende stem van Melchior Quarteer, wiens twee pistolen twee ruiters de hersenpan hadden verbrijzeld.

Het was een verschrikkelijk gevecht in het rozig licht der ondergaande zon. De dragonders, welke op dien weerstand niet hadden gerekend, waren dol van woede, toen zij de hunnen zoo talrijk zagen vallen. Ook de kommandant beet spijtig op de lippen, want hij had een fout begaan met zijn ruitery in plaats van de schutters in de enge straten vooruit te zenden. In open veld of een plein had het eskadron alles kunnen schoonvegen, doch hier werd het vreeselijk gehavend.

De patriotten echter ondergingen even groote verliezen en Melchior voorzag het oogenblik, dat ze bezwijken zou-

den, indien er geen spoedige hulp opdaagde. Waar bleef toch Van Reeth met zijn manschappen? Als generaal oordeelde Quarteer dat zijn gezag misschien elders noodig was. Hij gaf het bevel over aan Sierrens, die in de eerste rangen streed, verliet het gevecht en snelde naar het kerkplein. Hij deed het om beters wil, zijn inzichten waren rein en lofwaardig, doch hij beging een onvoorzichtigheid, erger nog, een fout. Een der strijdende patriotten, die den generaal zag loopen en zijn bedoelingen niet kende, riep:

— Mannen, Quarteer vlucht!... Redde zich wie kan!

De verstomming was eerst algemeen. Daarop volgde de schrik. Men zag de moedigsten de wapens wegwerpen bij het ontzettend *saue qui peut*. Het is een noodlottig machtwoord, dat manhaftigheid en heldenmoed met verstomming slaat.

— Redde zich wie kan!

Nauwelijks weerklonk die angstkreet, of de patriotten deinsden achteruit en vluchtten de dwarsstraten in.

Bloeddorstig en verhit door den strijd, met het lange, stalen lemmer vlamdend in de hand, draafden de ruiters de ongelukkigen na, die een voor een met gekleefden schedel tegen den grond stortten. Eenigen konden verwilderd van woede en angst het kerkplein bereiken.

Daar stond Melchior Quarteer aan het hoofd van drie honderd nieuwe strijders, door Jan van Reeth verzameld. Hij had juist het bevel gegeven om op te rukken en de hunnen ter hulp te snellen, toen de vluchtelingen kwamen aansnellen.

Een dezer liep recht naar den generaal en, uitzinnig van wanhoop, schreeuwde hij hem toe:

— Verrader!... Verkochte!... Lafaard! Gij naamt de vlucht... gij hebt ons overgeleverd aan den Franschman!

Melchior verbleekte en omsloot krampachtig zijn degen. Zijn eerste beweging was de kling te jagen door de borst van dengene, die hem zoo onbeschaamd en onrechtvaardig, in tegenwoordigheid van al zijn mannen, beleedigde.

— Zijt gij zinneloos, man? vroeg hij met bevende lippen.

— Zinneloos, neen, dat ben ik niet!... Of lieg ik?... Zijt gij niet gevlucht?... Hebt gij het gevecht niet verlaten?... Ga zien in de naburige straten! De grond is er met de lijken onzer vrienden bedekt! Zonder uwe lafheid hadden wij gewonnen! Verrader! verrader! verrader!

— Men leidde dien man weg, beval de generaal, schijnbaar kalm.

Niemand echter gehoorzaamde.

Er waren nog andere vluchtelingen aangekomen; hun sombere stilzwijgendheid bekrachtigde de woorden van den misleiden patriot.

— Mij gevangen nemen! riep deze. Mij gevangen nemen! Bij God in den hemel, dat zal niet gebeuren! Ik heb nog armen, nog handen, nog een hart in het lijf... geen hazenhart gelijk het uwe, Melchior Quarteer, geen handen gelijk de uwe, die alleen goed zijn om den Judaspenning aan te nemen... Mij gevangen nemen! Neen, broeders, ik wil met u vechten, met u sterven! De Sanskulotten rukken aan... Lijf om lijf, leven om leven moet het gaan! Maar laat dien man niet aan uw hoofd, beschouw hem niet als aanvoerder, want hij zal u overleveren aan den vijand!... Waarom zijt gij hier, Melchior Quarteer? Waarom liept gij weg uit het heetste van het gevecht?

— Zwijg! klonk plotseling een stem.

Het was de Brusselsaer Sierrens, gekend om zijn moed en zijn algeheele verkleefdheid aan de vaderlandsche zaak.

— Ik zwijgen! bulderde de ander.

— Ja, want gij beleedigt, gij lastert onzen hoofdman, die als een leeuw heeft gevochten.

— Is hij niet gevlucht?... Staat hij daar niet ongedeerd, terwijl mij het bloed over het hoofd zijpelt?

— Generaal Melchior Quarteer heeft gedurig op het gevaarlijkste punt gevochten... Ik heb hem twee Sanskulotten uit het zadel zien schieten.

— Is hij niet gevlucht?...

— Neen.

— Hoe komt hij dan hier?

— De generaal heeft zijn plicht gedaan... Hij is hier om hulp gekomen, na mij het kommando te hebben overgelaaten!...

De verklaring van Sierrens verwekte een gunstigen ommekeer in de gemoederen.

Deze kwam juist in tijd, want daar vertoonden zich de dragonders op het kerkplein.

— Een heeft er «Redde zich wie kan!» geroepen, die is de schuldige. Hij was te goeder trouw, doch dat laffe woorden werkten noodlottig voor hem, want ik heb hem zien vallen, doodelijk gewond door een sabelhouw. Leve onze generaal! Leve Melchior Quarteer!

En als een weergalm dreunde het uit aller borst:

— Leve onze generaal!

Op het plein ontwikkelde zich nu de ruitery.

Al de oogen der patriotten waren op haar gevestigd en de vuuroeren werden reeds aangelegd, toen een ontzettend geknal boven de plaats dreunde.

Twintig Vlamingen vielen verminkt of kermend neer, terwijl er een kanonkogel, die de gelederen had doorploegd, in den kerkmuur drong. Uit de andere straat verschenen de Sanskulotten met twee vuurmonden, en honderd geweren tasten de patriotten in den flank aan. De dragonders waren slechts een afleiding geweest; zij hadden het voetvolk den tijd gegeven om langs een omweg het kerkplein op te rukken. Er ontstond een afgrijselijke verwarring tusschen de onzen, die nog toenam, toen de dragonders in driesten draf op de ongelukkigen stortten. Nu was het geen gevecht meer, maar een afschuwelijke slachting. Met gevelde bajonet tastten de Sanskulotten op hunne beurt de moedige, doch ongeofende jongens aan, en weldra was het plein met lijken bezaaid. Alle weerstand was uitzinnig; die niet doodelijk getroffen waren, trachtten door zijstraten te ontkomen. Doch men had met geen eerlijke strijders te doen, die, na den zegepraal den overwonnenen met den degen groeten. Kermende gekwetsten werden barbaarsch afgemaakt.

Pas de quartier! was het ordewoord, dat de aanvoerder durfde geven aan die wilde dieren, belust op moord en roof.

Pas de quartier! Dit beteekende: geen genade, geen deernis! geen oorlogsrecht! Dit beduidde dat men niemand gevangen nam, dat al wat men ontmoette, door het zwaard moest worden afgemaakt.

Pas de quartier!

En de schelmen verspreidden zich door Boom. Overal waren vensterluiken en deuren gesloten, doch werden soms vluchtig geopend om een gekwetsten patriot binnen te laten. Daarop schoof men den grendel wederom op de deur. De avond was gevallen, maar in de duisternis van den aanbrenkenden nacht zouden er Godtergende afschuwelijkheden worden gepleegd.

In de straten woelde het Sanskulottengespuis. De deuren werden met kolfslagen ingebeukt en de woningen doorzocht; men stak vervolgens de scherpe runt der bajonetten in de donkerste hoeken van zolder en kelder en een pijnlijke kreet steeg dan bijwijlen op. Onmeedoogend werden de mannen afgemaakt en de vrouwen beleedigd. Kasten werden opengebroken en al de voorwerpen van waarde gestolen. Op verscheidene punten van Boom kraaide de roode haan boven de daken. Hooge lichte laaie vlammen sloegen in zuilen van rook ten hemel en zetten de lucht in vuur. De blakende huizen zijn de schrikwekkende toortsen, die het moordtooneel verlichten. Zij werpen een akeligen gloed op den toren. Vloekende gestalten, als schimmen van duivels, rennen door die dansende, roode klaarte; het schijnt dat de hel is losgebroken! En de moordzucht vermeerdert... Een groep vluchtende vrouwen en kinderen wordt in den Rupel gedrongen... Hun laatste kreten galmen hartverscheurend door den vreeselijken nacht en de zwarte stroom met roode strepen van den weerglans der brandende huizen, rolt steeds voort. Eerst tegen den morgen houden moordrijen en plunderingen op. Als de grijze ochtend in het Oosten schemert, is Boom in een bloedbad veranderd. In elke woning, die niet tot tegen den grond is afgebrand, liggen huisraad en meubelen verbrijzeld! In elk huis is een lijk! In elk huis is er schande! In elk huis stijgt er een verwensching op tegen de monsters, die *Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap* op hun vaandel durfden schrijven.

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

Volledig verhaal over den
Heldenstrijd der Boeren

in

1798

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

VOLLEDIG VERHAAL OVER DEN

HELDENSTRIJD DER BOEREN

IN

1798

L. Opdebeek = Uitgever = Antwerpen